

Varga Dénes

1851—1938.

1938 december hó 6-án a tordai unitárius templomból nagy részvétellel temették el néhai Varga Dénes nyug. gimnáziumi igazgatót, az Unitárius Egyház nagy halottját, kiben a tordai unitárius egyházközség egyik legnagyobb hívét, Dr. Varga Béla püspök ur pedig édesapját veszítette el.

Varga Dénes Székelyszentmihályon született 1851 október 20-án. Tanulmányait, mint maga írja „A tordai unitárius gimnázium története” című könyvében, a falusi iskolában kezdte, a harmadik elemi osztálytól a második gimnáziumi osztályig Torozskón, a harmadiktól az ötödikig Tordán, a hatodiktól kezdve Kolozsvárt folytatta, hol 1873-ban érettségizett „kitünő eredménnyel”. Középiskolai tanulmányai elvégzése után a papi pályát választotta és a három éves teológiai tanfolyamot elvégezte a papi szigorlatot „dicséretesen” tette le. Közben beiratkozott a kolozsvári egyetem bölcsészeti karára és történelem-földrajzból tanári oklevelet szerzett. Időközben egyházi főhatóságunk kiküldötte a Manchester New College-ba, tanulmányutra, honnan két évi tanulás után 1881 nyarán jött haza. Hazajövele után mindjárt a tordai unitárius gimnáziumban, illetve akkor már állami polgári fiúiskolában nyert elhelyezést, mint a görög és latin nyelvek tanára, az időközben budapesti lelkésznek megválasztott Derzsi Károly helyett. Papnak az 1883-ik évi vargyasi zsinaton szentelték fel, mely évben egyben a tordai állami polgári iskolában rendes tanárrá nevezték ki.

Pálffy Károly tordai polgári iskolai igazgató 1888-ban történt elhalálása után, az állammal kötött szerződés értelmében, Egyházi Képviselő Tanácsunk Varga Dénest ajánlotta a megüresedett igazgatói állásra, melyet el is nyert. Az állammal kötött 27 éves szerződés lejártá után egyházunk 1905-ben visszaállította a tordai unitárius gimnáziumot, melynek igazgatását az intézet fennállásáig végezte. Az új állami fiugimnázium felállítása után az unitárius gimnázium megszűnővén, munkálkodását az állami gimnáziumban folytatta nyugalomba vonulásáig.

Varga Dénes kora ifjúságától nagy vonzalmat érzett a történelemtudomány iránt. Nagy munkása volt az oknyomozó történelemnek és a történelembölcseletnek. A régi jó időknek kevés hozzá hasonló nevelője volt ifjúságunknak, ki megérezte milyen kötelességet ró nemzete fiaira az „ujjászületés” és tisztánlátásával lángholó faji öntudatot, ősi értéinkhez való szívós ragaszkodást kívánt. Tanítványainak szigorú fegyelmezője, de egyben mindig atyai barátja volt. Nemzedékek kerültek ki keze alól, kiknek emlékezetéből sohasem mosódik el az igaz ember, a szerénységében és önzetlen munkálkodásában példaadó tanár képe.

Varga Dénes értékes irodalmi munkásságot fejtett ki a „Keresztény Magvető” c. folyóiratban, valamint számos tanügyi köz-

lőnyben és szemlében. Számos alkalmi cikkben számolt be az angliai unitáriusok életéről, egyházi életünk kimagasló eseményeiről. Tanulmányaiban foglalkozott Pál apostol tanaival: az eredendő bűnről, a helyettes elégtételről, az előre való elrendelésről, az elemi iskolai vallástanítás kérdésével, a földrajz és történelemtanítás problémájával, valamint a tantárgyak egymáshoz való viszonya kérdésével. Jelentős cikkei jelentek meg számos neveléstudományi kérdéstről, valamint a távoli országok földrajzi viszonyairól. Egyik leglelkesebb harcosa volt a „Darwin-féle elméletnek“. A tordai helyi lapokban közleményei mindig eseményszámba mentek. A tordai unitárius gimnázium történetének megírásával pedig felmérhetetlen szolgálatot tett a nagymultu intézetnek és egyetemes egyházunknak egyaránt.

Varga Dénes jelentős szerepet játszott a tordai unitárius egyházközség életében is, melynek évtizedeken át volt lelkes keblitanácsosa, majd jegyzője, példás gondosságu pénztárnoka, majd nyugalomba vonulása után tiszteletbeli keblitanácsosa. A rendnek, takarékoságnak, gondoságnak és nemes egyszerűségnek volt az embere, kinek elgondolásait mindig alaposság jellemezte. Ő maga példás életet élt és szerény viszonyaihoz képest mindig első volt a jókedvű adakozók között.

Emlékét féltve őrzi meg a hálás kegyelet.

L. D.

Fülöp Mózes nyug. unitárius lelkész élete 90-ik, házassága 51-ik évében 1939. jan. hó 22-én lelkét visszaadta Teremtőjének. Egy folytonos munkásságban eltöltött nemes életpálya zárult le e földön. Hűséges szolgálja volt az Urnak, aki kevés számu nyája fölött féltő gonddal őrködött. Szorgalommal kapálgatta az Ur szőlőjét, de szántogatta az anyaföldet is. Egyaránt példát mutatott népének a lelkiekben és anyagiakban. Hivatalának szűkös jövedelmét keze munkájával gyarapította. Köztisztelet és megbecsülés övezte életében. Isten is megáldotta jó egészséggel, hosszú élettel és fáradságos munkája gyümölcsével. Emléke élni fog a kidei kis gyülekezetben, melyet 61 évig becsülettel szolgált, de pátriárkális alakja fennmarad a családban, mely szeretettel vette körül életében. Két derék fia : Zoltán és Elemér örökölte nemes jellemét és a szerény unitárius lelkési palástot. Emléke áldott. Nyugalma legyen csendes !

XI. Pius. Az egész világ részvéte kísérte a február 10-én elhunyt XI. Pius pápát utolsó nyugvóhelyére. A békejelszavával foglalta el ezelőtt 17 évvel a pápai trónt s evvel költözött el e világból. Nem rajta mulott, hogy a béke csak jelszó maradt, de meg nem valósulhatott. Sőt éppen uralkodása idejére esik az a példátlan fegyverkezés és háborus készülődés, amely zavarja a népek nyugalmát és fogyasztja jobb célokra hivatott anyagi és lelki erejét. De ha nem is láthatta meg e földön a béke országát, végrendeletében azt hagyta a világnak, hogy keresse „Krisztus békéjét Krisztus országában“.

V.